

Glasilo delovne organizacije
Iskra — Industrija baterij
Zmaj, n.sol.o.

DECEMBER 1988, Leto XXIII

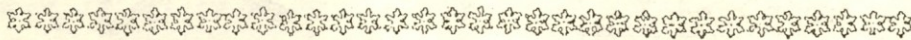
Številka 12

1923 1988

glas zmaja

1989

Kljub vsemu si bomo nazdravili...

Spet smo se znašli na prepihu starega z novim. S prgiščem vedrine, sem zapisal v naslovu članka za uvod v novo leto, ki v teh zadnjih dneh decembra že odhaja s prizorišča sedanjega časa. Zdaj je utrip vedrine drugačen, postaran za dvanajst mesecev in koprenast. Mavričast sij samo slutimo nekje na izhodu tega temnega oblaka, dolgega številnih časovnih enot. Naš trenutek poznamo, naš vsakdan je razgaljen, naš jutri pa zaviti v debel omot novih neznank. Rekli bi, da novo leto je le zato, da vprašanja dobijo nekoliko večjo težo. Tudi ob vstopu v leto 1989.

Da mineva staro leto, smo si nekoč zatrjevali ob želji, da bo v novem boljše, naprednejše, bogatejše in v katerem bomo uresničili naše ustvarjalne sposobnosti, uveljavili nove polete, ustvarili nove dosežke. Bili smo pripravljene načrtovati nove količine dela, nove vrednosti, nove uspehe in velikodušno prisegali na forumih, da jih bomo dosegli in preseгли. In navsezadnje nam je tudi uspelo. Z veseljem smo v našem glasilu pisali o doseženih rezultatih, kar pa ni bilo dovolj zlikano in zloščeno, pa odložili v predal pozabe.

Tudi danes načrtujemo. Se isti hip pa spoznamo, da so današnji načrti le želje, ki skoraj po

pravilu niso uresničljive, ko pa nanje vpliva splet drugih okoliščin. Zato je današnja situacija zapletena. Ta beseda pa je sploh sinonim za leto 1988 in takšno stanje zamegljuje jasno perspektivo in se zato izogibamo raznim napovedim za novo leto, ker jih pač ni mogoče utemeljevati. Ni osnove, ni podlage za trditev.

Pa vendar lahko za tovarno ZMAJ napovemo nekaj, kar zadeva sicer z zakonom opredeljene možnosti, da se v naš okoliš vrača spet "podjetje". To pa obenem pomeni konec delovne organizacije, konec temeljnih organizacij in vsega eksperimentiranja in ideološkega naprežanja po času primerni izgovorjavi v skladu z Zakonom o združenem delu - mali ustavi, ki bo dokončno skoraj usahnila.

Z iztekom leta se odmika tudi jubilej tovarne, njenih 65 let obstoja, kar smo ne samo zaradi večnega pomanjkanja denarja, ampak tudi sicer in predvsem volje, obeležje malce zanemarili in nanj sproti večkrat pozabljali. Tudi poskus, da bi se delavci Zmaja jeseni dobili na skupnem pikniku, je padel v vodo. Ni bilo navdušenja in več razlogov za to je bilo slišati na konferenci sindikata.

Sicer pa v iztekajočem letu beležimo še nekaj zaokroženih obdobj. Na prvo mesto bi postavil 20 letnico strojev za proizvodnjo baterijskih celic po sistemu paperlined in kupljeni licenci VIDOR iz Anglije. Ti stroji delajo še danes in vse kaže, da še kmalu ne bodo za staro šaro, čeprav smo jim posvečali premalo pozornosti. Bili so na stranskem tiru našega zanimanja, ko smo v ospredje rinili nove elegantne "lepotce". Le kdo se ne spomni novega (slika razstavljen na tudi na sejmu Elektronike) stroja za alkalne baterije, ki potem ni nikoli delal in danes razstavljen in pokrit s polietilensko folijo čaka v kleti...! Bolj pogumno se jasni litijev program, čeprav se opleta s problemi strokovnega kadra in še čim. Časa je že veliko odteklo. Sentviški Zmaj je pred ljubljanskim v veliki prednosti. Dajemo mu priznanje. Pri njem se velja učiti, čeprav že pozno, kaj pomeni dolgoletna vztrajnost. Nič ni prišlo čez noč, a danes žanje uspehe, zlasti v devizah.

S tem pa postavljamo na drugo mesto 10 letnico Zmaja v Stegnah, na novi lokaciji, v novozgrajeni tovarni. Objekte smo

... gre za novo leto!

KO SE OB IZTEKU LETOŠNJEGA LETA OZIRAMO NAZAJ, UGOTAVLJAMO, DA SO NAŠA SKUPNA PRIZADEVANJA RODILA LEPE USPEHE. OB TEJ PRILIKI ŽELIM, DA V PRIHODNJEM LETU ŠE BOLJ STRNEMO VRSTE V BORBI ZA NADALJNI RAZVOJ PODJETJA IN ZA IZBOLJŠEVANJE ŽIVLJENJSKE RAVNI NAŠIH DELAVCEV.

V IMENU ORGANOV UPRAVLJANJA IN V LASTNEM IMENU ŽELIM VSEM ČLANOM DELOVNE SKUPNOSTI, NJIHOVIM SVOJCEM, NAŠIM UPOKOJENCEM IN DRUGIM BRALCEM NAŠEGA GLASA, VELIKO ZDRAVJA IN ZADOVOLJSTVA

Tako je glavni direktor ZMAJA na prvi strani našega glasila pred 20 leti v tem času voščil novo leto. Kaj od vsega tega reči danes, vzeti in dati kot iskreno željo, dober namen, se ve. Kaj pač drugega kot drugi del voščila. Vse ostalo si krojimo po meri časa, po meri trenutka, tudi tega ob izteku leta, ki je v zdravico za novo kanil kaplje pelina.

zgradili z bučno reklamó o načrtovani proizvodnji alkalnih baterij v več milijonskih količinah. Veliko smo tedaj govorili in kazali. Od takrat je zdaj poteklo deset let. To obdobje je bilo pestro z ocenami, ki nimajo kaj dobrih predznakov.

Naj na tretje mesto postavimo še naše glasilo, ki je prvič izšlo julija 1968 na osnovi biltena v ciklostilni tehniki. Mimogrede zabeleženo, je uredništvu vseh 20 let stremelo za ohranjanje sprotnih dogodkov, med katerimi imajo nekateri še posebej pomembno zgodovinsko vrednost. Gledano v celoti, je v pisani besedi ohranjena zgodovina kolektiva.

Čas pa se je zadnjih nekaj let predrugačil. Cutimo ga v medsebojnih odnosih, v raznih vsakodnevnikih komunikacijah. Odseva tudi iz vsebine naših glasil že

s tem, da smo marsikaj pomembnega izpustili, ker ni bilo dobro pisati. Kot primer je ostalo leto 1985 anonimno, čeprav usodno. Zadevo z vsemi nosilci in posledicami bo ovrednotil čas v zgodovini našega ZMAJA.

Tudi sedanji čas zapira vrata pred radovednostjo. Besedni naval letošnje pomlad novoimenovane na naše glasilo, da naj objavlja manj zgodovine in več proizvodnih situacij, je zgolj fraza. Da ne bi bila, bi pisali tudi o stvareh, ki zabolijo. O resnici. Spomnim se primera izpred let, ko smo vedeli za krivdo sodelavca vsi in ga obsojali, ko pa sem to krivdo obelodanil, so taisti planili vsi po meni.

Čas je že, da nekaj na hitro nametanega razmišljanja odložimo, ga poplaknemo. Nalijmo si torej čaše in kljub vsemu trčimo, si nazdravimo...

... za prihajajoče 1989 !

Urednik

na solidarno pokrivanje izgub in na druge navade, ki jih je prinesel Zakon o združenem delu.

Težka gospodarska situacija, s katero se soočamo že nekaj let je nedvomno glavni krivec za vse te spremembe. Z novim letom bodo trg, kapital, znanje, fleksibilnost glavne postavke za uspešno gospodarjenje tako na domačem kot tudi tujem tržišču.

Leto 1989 bo vsekakor prelomno za jugoslovansko gospodarstvo, hkrati pa bo tudi prelomno za našo delovno organizacijo. Tako naj bi petek 23. decembra bil dan referendumu za opredelitev take samoupravne organizacije, ki nas bi približala začetku uvajanja tržnih zakonitosti.

Karl Erjavec

Pripis uredništva: Ker bo glasilo izšlo tik pred novim letom, bo v času referendumu že v tiskarni. Zato bomo rezultate glasovanja in tudi sestav novoizvoljenih organov upravljanja objavili v naslednji, to je januarški številki.

Z novim letom konec TOZD-ov

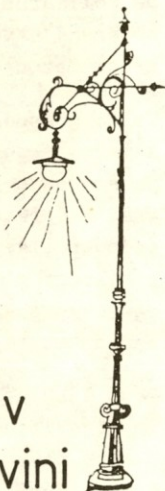
Z ugasnitvijo Zakona o združenem delu ne bomo več v svojih vsakodnevnikih pogovorih uporabljali izrazov, ki so se v petnajstih letih globoko zasidrali v našem vsakdanu. To pomeni, da ne bomo

več rekli, da smo delovna organizacija, ki ima dva TOZDa - dve temeljni organizaciji. Z uveljavitvijo Zakona o podjetjih bomo morali pozabiti na neštete sestanke različnih organov v tozdih,

Na številnih sestankih od sindikalnih organizacij do zborov delavcev so potekale razprave o novi organiziranosti ZMAJA v letu 1989, za katero naj bi se opredeljevali na referendumu 23. decembra. Na sliki spodaj: zborovanje delavcev TOZD Baterije v sredo 14. decembra v obratu družbene prehrane. Slika levo: glavni direktor Vlado Podlogar je tudi na tem zboru predstavil prednosti nove samoupravne organiziranosti.

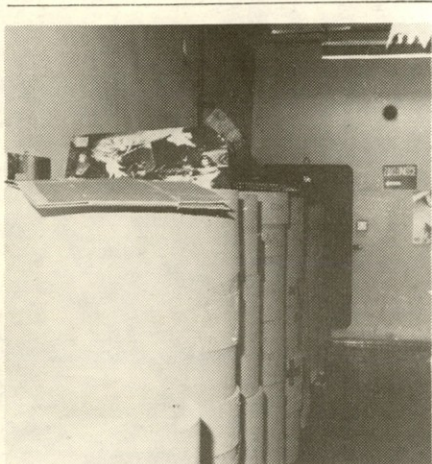

Bo ZMAJ našel mesto v Iskrini zgodovini

Ideja, da bi bogato zgodovino Iskre osvetlili tudi z organiziranjem muzeja njenih izdelkov v Iskri ni nova, vendar je do danes ostala le želja. V zadnjem času pa je s koordinacijo Iskra Commerce - Marketing pooblaščen Tehniški muzej Slovenije, da z Iskrinim sodelovanjem prične s sistematičnim zbiranjem, arhiviranjem in vzdrževanjem tega dela naše Iskrške in s tem tudi dela Slovenske tovrstne zgodovine. V ta namen Tehniški muzej Slovenije že preureja del svojih prostorov v Bistri za depozice Iskrinih izdelkov, prototipov, načrtov in drugih arhivskih vrednosti. Dogovorjena je tudi akcija z ekipo strokovnjakov, samih dolgoletnih Iskršev, ki so prevzeli obveznosti, da pomagajo pri uresničevanju tega projekta.

Ta akcija, ki je velikega pomena za osvetlitev vpliva, ki ga je Iskra imela in ga ima na razvoj širše družbe, kakor tudi za dokumentiran prikaz njene tehnološke naprednosti, naj bi postopoma privedla do sistematično

Le komu so napoti slike iz Zmajeve zgodovine, izobešene na stenah kletnega hodnika...!?

urejenega oddelka Iskre v okviru Tehniškega muzeja Slovenije.

Omenjeno sodelovanje pa se nanaša tudi na delovno organizacijo ZMAJ, ki lahko nedvomno pripomore k uspehu te akcije za izvedbo projekta, za kar smo gotovo vsi - tudi mi v Zmaju živo zainteresirani.

V tem smislu je predsednik poslovodnega odbora SOZD Iskra v začetku letošnjega decembra naslovil dopis vsem direktorjem delovnih organizacij Iskre z namenom, da se sodelavcem oziroma zbiralcem ustreznega gradiva omogoči delo.

Seveda pa se istočasno zastavlja vprašanje, kaj od tega, kar bi bilo zanimivo za širšo javnost, za muzej, za zgodovino, poseduje arhiv Zmaja, propagandna služba, razvojno področje in ne nazadnje tudi uredništvo glasila.

Na to prvo vprašanje se navezuje naslednje, kdo je pristojen eksponate, rekvizite, dele proizvodnih naprav odtujiti, odstopiti, posoditi ali pokloniti. Če pa je v zbirki le unikat, je še toliko bolj vprašljivo.

Res je, da imamo PRAVILNIK O ARHIVU in je marsikaj jasno, kadar gre za pisano dokumentacijo, listine in še kaj. Ne zajema pa tistega področja, ki je izpostavljeno z omenjeno akcijo.

Prav zato pa s sporočitvijo imen Zmajevih sodelavcev direktorju Tehniškega muzeja Slovenije, ki naj bi sodelovali z zbiralci muzejskega gradiva, naloga še daleč ni rešena. Takim izhodom skozi stranska vrata se moramo izogniti, pač pa se z dovolj časa, strpnosti in posluhom poglobiti v takšno strokovno delo, ki naj bi zanamcem v prihodnosti odsevalo naše zgodovinske vrednote.

Vse kaže, da smo dobili pobudo, ko bo treba "doma" nekatere stvari razčistiti, jih postaviti na pravo mesto in tako preprečiti dosedanje možnosti nekaterim oziroma določenim sodelavcem, da bi delali čistko po zaprašenih policah in globokih predalih ter kot "staro navlako" uničevali vse, kar ne nosi novejšega datuma. Prekiniti moramo z brezbržnostjo, ki jo je danes moč opaziti na vsakem koraku. -Ur.

Pa še malo "črnega" humorja

5.december 1988 v trgovini Elektrotehne Pod Trančo zvečer. Skozi gručo ljudi, ki čakajo Miklavžev sprevod prisopiha zajeten možakar s fotografskim aparatom v rokah in naglo zahteva za svoj "fleš" dve drobni bateriji. Prodajalec mu ponudi škatlico Zmajevih R6. "Ne štiri, ampak samo dve rabim", vztraja kupec, zato mu prodajalec odvrne: "Kar vse štiri vzemite, saj te kar hitro stečejo". Kupec je plačal le dve, ker jih rabi samo za nočjo, kot je dodal, nato pa stekel slikati Miklavža in upati je, da se prodajalčeve grožnje niso uresničile.

--- -- ---

V NAMI 24.novembra 1988. "Dajte mi tisto ploščato baterijo, ki je cenejša!" Pozornost je vzbudil kupec mlajših let. Baterija iz CROATIE je imela ceno 2.422.-, iz ZMAJA pa 3.076.-dinarjev. Različni ceni dveh enakih baterij sta imeli sicer različni - nalepki.

--- -- ---

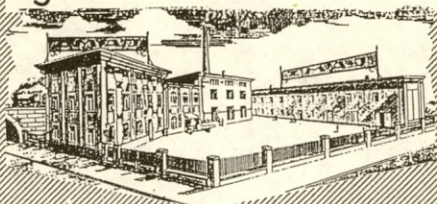
9.december 1988 pred poslopjem ZMAJA v Šentvidu pri Stični. "Kdo pa je umrl v Zmaju?" "Zakaj?" "Ko pa visi črna zastava." "???" "Saj ni samo črna. Sicer je pa to naš novi design."

--- -- ---

Nove tehnologije (tudi HEBA) zahtevajo izredno kvalitetne vhodne surovine in polizdelke izredno natančnih dimenzij. Vhodna kontrola igra pri tem pomembno vlogo. Da pa še sedanja vhodna kontrola nekaj let deluje v daleč naokrog enkratnih hiper in super visoko kakovostnih pogojih dela, pa naši strokovnjaki še niso uradno potrdili.

Zgodovina naše tovarne se je začela leta 1923

M. Mayer

9

Za tovarno ZMAJ ni nobene perspektive in njen obstoj je kratkotrajen, so konec leta 1947 menili na Glavni direkciji kovinske industrije in se s tem mnenjem strinjali tudi na Mestnem ljudskem odboru - oddelek za obrt in industrijo. To so spoznali tudi v vodstvu tovarne, ko jim je bila odbita vloga za nujne investicije z izgovorom, da se ne spleča. Bilo bi namreč tedaj po ugotovitvi kontrolne komisije LRS nujno prepričati prašenje s sesalci v oddelku za stiskanje mošnjčkov, saj so komaj prebeljene stene že temnele. Tudi prehod s plinskega na električno ogrevanje spalnikov se še ni izvedlo zaradi previsokih stroškov. Za celotno preureditev so predvideli 2.000.000 dinarjev, kar se je pristojnim za odobritev zdelo nesmiselno ob prepričanju, da tovarna baterij nima nobenih pogojev, da bi lahko obstajala dalj kot samo v prvi petletki.

Da si lažje predočimo tedanje stanje v tovarni, si oglejmo nekatere ugotovitve kontrolne komisije LR Slovenije, ki je ob pregledu tovarne ZMAJ izdala poročilo 16. januarja leta 1948.

Vsi oddelki v tovarni so bili prepleskani. V oddelku za pravo depolarizacijske mase se najbolj praši, zato je sklenjeno, da mešalne naprave obratujejo le po rednem delovnem času. Ventilator v zalivalnici baterij je povzročal prepih, zato so ga odstranili. Prostor je možno zra-

čiti le z odpiranjem vrat. Naba-va primernih stolov se ni izvedla, ker je uprava menila, da delavke ne morejo pri svojem delu uporabljati naslonjal.

Podjetje prejema za delavke 40 litrov mleka dnevno. Za mesec januar 1948 pa Mestni ljudski odbor - odsek za preskrbo ni izdal nakazila za mleko z izgovorom, da bodo delavke dobile druge dodatke. Toda uprava je na osnovi zdravniškega mnenja vztrajala, da se delavkam razdeljuje mleko in sicer toplo.

V podjetju je nameščena snažilka za čiščenje stopnišč, kopalnic, umivalnic, dvorišča in drugih prostorov izven obrata. Poleg čiščenja je zaposlena še s prenašanjem zaboječkov iz enega v drug oddelek. Ugotovljeno je bilo, da svoje delo opravlja zelo površno. Kar zadeva čistočo, je tovarna zelo zanemarjena. Niti delavstvo, niti uprava nimata smisla za čistočo. Novo prebeljene delavnice so zopet polne pajčevine in prahu, raznih odpadkov ter kupov papirja. V oddelkih pospravljajo delavke same po končanem delu.

V delavnicah ni nikjer nameščenih pljuvalnikov, opaziti tudi ni plakatov in navodil o zaščiti dela. Podjetje ima izučeno higiениčarko, ki pa po vseh ugotovitvah ne dela, potreben tečaj pa je obiskovala na stroške podjetja. Stanje higiene je slabo.

Uprava podjetja je brez avtoriz-

tete. Novi upravnik trenutne situacije v podjetju še ne obvlada. Delavstvo je do uprave nedisciplinirano. Dogodilo se je, da je delavka vpričo komisije zabrusila direktorju, da je še premalo časa v tovarni, da bi sploh vedel, kakšne so težave delavstva. Čeprav se upravnik trudi, da bi vpeljal red in disciplino, nima dovolj podpore pri samih nameščencih in personalnemu referentu, ki ne zna vplivati na delavstvo, da bi imelo pravilen odnos do uprave.

Predsednica sindikata Vrbec Franccka je v podjetju že nad 20 let in je pri svojem delu zelo agilna, kljub temu pa je sindikat precej mrtev ter dela sama brez pomoči drugih odbornikov. Opaziti je bilo, da potrebne pomoči ne daje niti delavski inšpektor, čeprav je poklican, da sodeluje z upravo in sindikalno podružnico. Zato samo delavstvo nastopa proti predsednici z očitki, da ne zagovarja interesov delavstva. Predsednica ima do vloge sindikata v sedanjem času pravi-len odnos. Ker pa mora v glavnem celotno delo opraviti sama, je slišati očitke o samovoljnosti pri odločanju. Politično je si-

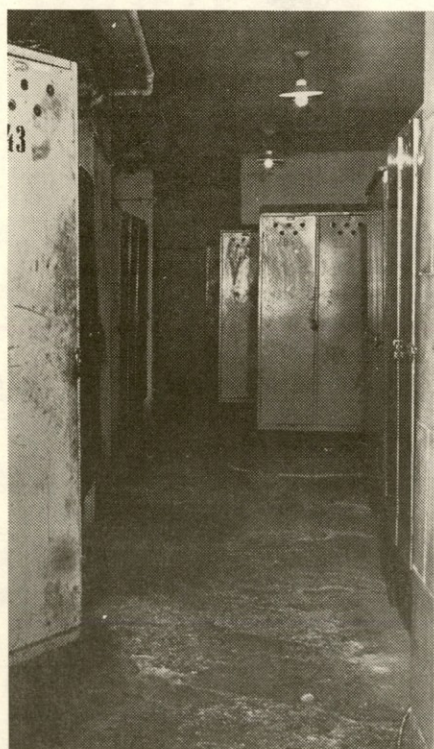
Večbarvni reklamni prikaz ZLATE BATERIJE tovarne ZMAJ na kartonu formata 24x35 centimetrov je bilo videti pri marsikateremu trgovcu še po vojni.

cer pravilno usmerjena. Tako ona kot personalni referent in ostali ne poznajo strukture sindikalnih podružnic, mešajo pojme o grupah, pododborih, agitkolektivih, obratno tarifno komisijo in tekmovalno komisijo. Kulturno prosvetno delo je na zelo nizki stopnji.

Tako je torej ocenila takratno stanje tovarne ZMAJ Kontrolna komisija LR Slovenije, strnila ugotovitve v poročilo in ga poslala Izvršnemu odboru Mestnega ljudskega odbora z dopisom, ki ga je podpisal inšpektor Vale Maks.

PRVI POVOJNI ŠTRAJK 3. januarja 1948 v Zmaju

Od 74 zaposlenih v tovarni je bilo tedaj 60 delavcev večinoma priučenih. Le eden je bil kvalificiran in 12 pomožnih. Urne meзде in mesečne plače so prejema-

Pogled v del garderobnega prostora potem, ko so stare lesene in z vlago prepojene omarice zamenjali z novimi tipske izdelave. Tla so še cementna in vegasta, pod stropom pa za tiste čase značilna razsvetljava.

li dve delavki v skladišču, pomožni miličniki in upravno osebe je po uredbah. Zaposleni v proizvodnji so bili plačani po akordnem sistemu s tarifno postavko, ki je bila izven okvira uredbe na primer, v oddelku stiskalnica je bila postavljena neke vrste akordna norma 550 komadov na uro. Čim je delavka dosegla to število, je avtomatično dobivala na mesec do 25 odstotne nagrade ne glede na to, koliko odstotkov je dejansko bilo prekoračenih. Tako so delavke, ki so večinoma akordno normo dosegale in prese-gale, prejemale na uro okrog 16 dinarjev, kar je predstavljalo jasno sliko nepravilne tarifne postavke, ki je veljala do postavitve norm. Delavke bi namreč za normalno doseženo normo 550 komadov lahko prejele največ 12,50 dinarjev, kar je tudi sicer pripadalo po uredbi.

Metode akordnega dela so datirale še izpred vojne in se uporabljale tudi po osvoboditvi. S prihodom novega upravnika v tovarno ZMAJ meseca novembra 1947 se je pričela prenova dosedanjega načina dela oziroma obračunavanja. Prejšnja uprava je bila namreč mnenja, da v tovarni je uveden način dela po normah in v tem smislu so dobivali poročila tudi nadrejeni forumi izven ZMAJA.

V mesecu decembru leta 1947 so se sestali predstavniki uprave in zastopstvo delavstva, kar naj bi tvorilo neke vrste obratno tarifno komisijo. Na tem sestanku je bilo sklenjeno, da se stari način dela spremeni oziroma, da se poenostavijo realne norme z veljavnostjo od 1. januarja 1948 dalje. Obratna tarifna komisija pa ni bila sestavljena v smislu okrožnice GOESZ številka 23 od 7. februarja 1947, niti ni delovala po teh navodilih. Direktor podjetja je samovoljno izvajal nekatere spremembe in dopolnitve sklepov komisije, čeprav kot direk-

tor ni imel niti glasovalne pravice. Tako je komisija sklenila, da se za dela pri kapicah, rezanju pločevine in dolgih kontaktov postavijo norme šele po preizkušnji zmogljivosti delavcev pri teh delih, direktor ZMAJA pa je norme že kar postavil. Prav tako komisija ni pristala na dvig norme za spajkanje od 350 na 380 komadov na uro ter za dela v "kuhinji členov" od 400 na 500 komadov, ker so po ugotovitvah previsoke in jih delavke predvsem v spajalnici v večini ne bi dosegale. Postopek direktorja je razburil delavstvo in pričelo se je glasno izražanje nezadovoljstva na masovnem sestanku 2. januarja 1948, ki je bil sklican takoj po objavi takšnih sklepov.

Naslednji dan 3. januarja zjutraj pa je resno počilo, ko delavke v stiskalnici in spajalnici niso hotele pričeti z delom. Zbrale so se v grupo na hodniku in zahtevale od uprave podjetja, da natančneje objasni, kar je bilo na masovnem sestanku prejšnji dan prečitano kot informacija, a ne dovolj razumljivo razložena. Tedaj se je obratna tarifna komisija prepričala, da nihče od uprave ni bil kos dati jasnih obrazložitvev, ker tudi njim samim stvar ni bila dovolj jasna. Tako je končno uprava z obljubo, da se bo zadeva ustrezno uredila, le pomirila delavke, ki so sicer še vedno godrnjaje le pričele z delom. Dejanje, ki bi ga danes označili za štrajk in predleti za prekinitvev dela, so v začetku januarja leta 1948 omenili le, da se je delo s tem zakasnilo.

Tudi sicer je bilo stanje v tovarni večkrat nenormalno, ko je prihajalo do čestih izbruhov delavk, ki so grozile z odpovedjo službe. V takšnih primerih uprava ni ničesar ukrepala, saj tudi delovni inšpektor običajno ni poročal nadrejenim forumom.

Reška Bokavšek, poročena Tomšič je v Zmaju delala polnih 34 let kot "prešarica" ob ročni stiskalnici mošnjčkov. Za njo je bilo večkrat slišati od sodelavcev, da je naredila toliko, kolikor dela je videla in zato je v povojnih letih upravičeno kar 33 krat dosegla naziv udarnice. Leta 1951 je prejela državno odlikovanje (istočasno tudi Anton Škofic), upokojila pa se je na jesen leta 1961.

VZVODNA STISKALNICA KOT SIMBOL ZMAJEVE ZGODOVINE

Med najbolj umazana in najtežja dela v Zmaju od leta ustanovitve 1923 do obdobja poznih šestdesetih let je bilo stiskanje mošnjčkov v "preši". To je bil oddelek s 15 in več vzvodnimi ročnimi stiskalnicami (slika levo).

Delavka je z levo roko dozirala sipko depolarizacijsko maso v oblikovalec (formo), z desno roko sunkovito potegnila vzvod navzdol, da se je trn vtisnil v maso. Na ta način je bila masa predkompimirana. Ko je dvignila vzvod, je z levo roko vstavila ogljenogرافitno palčko (šibko) na maso in jo s pritiskom vzvoda zabila v sredino mase valjaste oblike. Potem je segla po drugem vzvodu, nameščenem pod mizo in ročico sunkovito potegnila navzgor. S tem je izbila iz oblikovalca mošnjček, to je v valj oblikovano depolarizacijsko maso z elektrodo v sredini.

Za "odprešanje" vsakega mošnjčka so bili potrebni trije sunki, trije udarci, dva za stiskanje in eden za izmetavanje. V tem oddelku je bilo tudi zelo hrupno kot v kakšni kovačnici, le da so si v "preši" sledili udarci brez ritma.

Zahteva delavstva po znižanju novopostavljenih norm za določena dela je bila deloma upravičena, ker je bila osnova za te norme vzeta iz povprečja storitve prejšnjih mesecev nepravilna, kar pomeni previsoka. Saj so delavke običajno delale preko 8 ur dnevno, dejansko pa se je opravljeno delo pisalo le za uradnih 8 ur. Takšno evidenco storitve je zahtevala prejšnja uprava iz razloga, da ni bilo potrebno za nadurno delo plačevati 50 odstotkov dodatka, ker dejansko proizvodnja sama ni zahtevala nadurnega dela. Zanimivo je, da se je takšen način prikazovanja storitev ohranil še v pozna 60 leta zlasti pri individualnih normah in izključno ročnih delih.

Takoj po omenjenih dogodkih v proizvodnji je bila sestavljena nova obratna tarifna komisija, ki je nove osnutke norm predložila delavcem že po 15. januarju. Upravi in tehničnemu vodstvu pa je predložila, da se delavkam v stiskalnici plača 2 dinarja na uro kot specialni dodatek za izredno težko in umazano delo ter da brezplačno prejmejo dve delovni obleki na leto. Specialni dodatek 1 dinar na uro ter pravico do brezplačne delovne obleke se prizna tudi delavkam v vezalnici zaradi zdravju škod-

ljivega dela, pri čemer se upošteva tudi delavke v kuhinji, spajalnici in zalivalnici.

ČAS UDARNIKOV

V prvih povojnih letih je letna proizvodnja znašala od 2 do 3 in pol milijona celic v vrednosti 60.000.000 takratnih dinarjev. Proizvodni program je ostal na ravni izpred vojnih let in sploh se ni uvedlo v tehnologijo izdelovanja baterij nobenih novosti. Kvaliteta baterij se je občutno poslabševala, deloma tudi zaradi težav pri nabavi kakovostnejših surovin. Sicer pa takrat ni nihče posvečal posebne pozornosti kakovosti izdelkov, ker s prodajo baterij ni bilo nobenih težav. Prevladoval je poudarek na storilnost, na izdelane komade, na čim večjo količino opravljenega dela.

Za obdobje po vojni so bili značilni petletni gospodarski plani oziroma "petletke" ter razne oblike udarniških del pri obnovi domovine. Smisel udarniškega dela pa se je prenesel tudi v tovarne, na delovna mesta. Partijska organizacija, ki je v ZMAJU štela do 6 članov, je nekajkrat organizirala "udarniška" predavanja in aktivistično pomagala pri reševanju gospodarskih vpra-

šanj v tovarni, pri čemer je sodelovalo 14 mladincev in mladink, kolikor je tedaj štela mladinska organizacija. Bil je tedaj čas, ko so številni delavci stremeli doseči naziv UDARNIKA. To pa je pomenilo za posameznika napor, povečati storilnost preko meja normalnega dela, se izkazovati z nadpovprečjem, stalno prednjačiti pred drugimi, dosegati najuspešnejše rezultate pri delu, kar je pomenilo visoko preseagati delovno normo in biti vzor delovnega človeka ostalim sodelavcem. To pa se ni posrečilo vsakomur in redkim je uspelo doseči naziv udarnika, še redkejšim nekajkrat to ponoviti. Ob tem pa

velja omeniti "prvakinjo" med udarnicami, Rezko Bokavšek, poročena Tomšič, "prešarca" mošnjičkov na ročni stiskalnici, ki je dosegla naziv udarnice kar 33 krat, sledila pa ji je Marija Setnikar, 30 krat udarnica. Obe pa sta v letu 1988 še čili Zmajevi upokojenki.

Leta 1951 PRVI STROJ ZA STISKANJE MOŠNJIČKOV

Zmajevo dvorišče na Šmartinski cesti 28 je bilo tistikrat še dokaj prostrano in na njem se je kot občasni dogodek pojavljala konjska vprega, kadar je šlo za prevoz večjih količin baterij. Ob robu dvorišča, nekje na mestu, kjer je bila kasneje prototipna delavnica in tudi mizarška delavnica, so "kuhali" smolo za zalivanje baterij. Pred dokončno postavljen sod z bitumnom so naložili drva, jih nekaj

razporedili tudi okrog soda in zakurili. Vročo smolo so z manjšo posodo nosili v prvo nadstropje v zalivalnico, jo na plinskem kuhalniku še dodatno ogreli, jo zajemali v lonček ter jo zlivali na površino ploščatih baterij. V tem času pa so skoraj na istem kurišču ali v neposredni bližini imeli tudi kotel za kuhanje mleka, ki so ga v času malice dobivale delavke na osnovi zdravniške ugotovitve, da je delo z manganovcem zdravju škodljivo. Ob delitvi 40 litrov mleka so delavke s svojimi, od doma prinešenimi posodami stale v vrsti pred kotlom, v času 15 minutnega odmora posedale in malicale na dvorišču ob železniški progi, v deževnem in hladnejšem obdobju pa se sklanjale pod strešnimi napušči ali pa kar v garderobah.

V enem, takih dopoldnevov leta

1951 se je v trenutku raznesla po oddelkih vest, da so v tovarno pripeljali stroj za stiskanje mošnjičkov, imenovan DUPLEX. Čeprav že star in rabljen v zagrebški CROATII, so se ga delavke in delavci razveselili, čeprav se je netila bojazen, da bi kdo utegnil izgubiti delo. Vendar je preobvladovalo navdušenje in ko so stroj postavili v "prešo", so ga tudi krstili. Delavke so stopile v vrsto in čakale na šilce "tamočnega", ki ga je na koncu stroja točila Vrbec Francka. Iz navdušenja in morda potrebe ter med krototom so se nekateri ponovno priključili repu vrste in uspelo jim je dvakrat krstiti stroj, ki je bil v tovarni ZMAJ le prvi za serijsko proizvodnjo baterij oziroma za stiskanje mošnjičkov kljub temu, da je tovarna za občasno proizvodnjo elementov že imela dve stari in okorni stiskalnici.

1952 - 1959

VELIKO PREBUJENJE ZMAJA

Uspeh in poraz, vzpon ali padec in vsako dejanje nečesa iz preteklosti dobi svojo pravo vrednost in oceno ter mesto šele čez čas in leta, ko uplahne čustvena navezanost ali prizadetost določnemu okolju ali družbi, ki konkretno le zahteva objektivno opredelitev in označbo na enem izmed številnih kamnov ob poti naše zgodovine. Zato se nemalokrat dogodi, da čas zabeleži tudi dej-

stva in dogodke, katere bi radi nekateri pozabili, jih drugi izničili ali jih tretji mistificirali. Ob vsem tem pa je treba le izhajati iz posledičnih situacij, teh pa je bilo v Zmaju na pretek.

Za tovarno ZMAJ pa je še posebej pomembno drugo "rojstvo" po skoraj 30 letih obstoja, ko je v letu 1952 vodenje tovarne prevzel človek, za tiste čase izredno markantna osebnost. Ni samo naključje, da je ZMAJ potem na mesto agonije doživel renesanso.

Ob pogledu nazaj v povojno obdobje v letih 1945 do 1952 je ugotoviti, da se je proizvodnja obnovila le toliko, da je dosegla raven predvojnega stanja. Spoznanje, da proizvodnja ne izkazuje neke dinamike, da je nadalje tipično obrtniška, da pa je finančni položaj podjetja kljub temu še nekako zadovoljiv, je po osvobodit-

vi usmerjalo takratne direktorje, da so v pridružitvi k drugim tovarnam iskali možnosti zajamčiti podjetju razvoj. Brez dvoma je na te rešitve vplival takratni izredno močni val industrializacije, ki je zajel vso državo in položil temelje za gospodarsko preobrazbo do takrat agrarne Jugoslavije. Znano je, da je industrializacija imela namen izgraditi le takoimenovane ključne industrijske objekte. Ko samostojna tovarna ZMAJ ni bila zajeta s to industrializacijo, se je smatralo, da je tovarna prepuščena svojemu koncu, ni se pa upoštevalo, kakšen namen je pravzaprav imela industrializacija. Iz tega pa je zdaj lažje razumeti, da je pomenilo pridružiti se kakšni drugi tovarni (Iskra Kranj, Elma Črnuče), ki jo je zajel val industrializacije, isto kot zajamčiti razvoj podjetju, v tem primeru tovarni baterij ZMAJ.

Novi direktor Stanko Petelin pa je mislil drugače.

/se nadaljuje/

Tovarna baterij in suhih elementov

ZMAJ

LJUBLJANA
Šmartinska c.28
Poštni predal 224 Tel. 27-14

★
IZDELUJEMO:

Ploščate baterije	BD 4.5 V
Okrogle baterije	BC 3 V
Amerikanke	EJ 1.5 V
Anodne baterije	60 V
Anodne baterije	90 V
Anodne baterije	120 V
Anodne baterije	150 V
Suhe elemente	ELL 1.5 V
Suhe elemente	ENL 1.5 V

V letu 1952 so bili Zmajevi dopisi opremljeni z novim večbarvnim designom in z informacijo o proizvodnem programu.

Letos manj nezgod kot lani

V obdobju od 1. januarja do 15. decembra letošnjega leta je bilo v delovni organizaciji ZMAJ službi za varstvo pri delu prijavljeno skupno 14 nesreč pri delu, ki so imele za posledico v glavnem lažje telesne okvare.

Če to število nesreč porazdelimo po temeljnih organizacijah vidimo, da večji del teh nesreč pripada TOZD Baterije v Ljubljani, to je 11 primerov, 3 primeri nesreč pa so bili prijavljeni v TOZD Specialne baterije.

Če situacijo zopet razgradimo po TOZD-ih vidimo, da v ljubljanskem prevladujejo "čiste" poškodbe pri delu ali 8 primerov, 1 nesreča se je pripetila v zvezi z delom ter 2 nesreči ob prihodu na delo. V šentviškem TOZD pa smo imeli 2 nesreči pri delu in 1 primer ob prihodu na delo.

Skupno se je tako v delovni organizaciji ZMAJ pripetilo 10 nesreč pri delu, 1 primer nesreče v zvezi z delom in 3 nesreče ob prihodu na delo.

Največkrat je šlo za poškodbe nog (6 primerov), nato sledijo poškodbe rok in prstov (5), v dveh primerih je šlo za poškodbe glave ter en primer poškodbe hrbtencičnega dela.

Če vse te podatke primerjamo z letom 1987 lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da se je v letošnjem letu število nesreč zmanjšalo za skoraj 52 odstotkov ali 13 primerov. Gledano po temeljnih organizacijah pa je slika sledeča: V TOZD Baterije se je skupno število nesreč pri delu zmanjšalo za 50 odstotkov ali 11 primerov, v TOZD Special-

ne baterije pa za 60 odstotkov ali 2 primera nesreč pri delu.

Vsi ti navedeni podatki nam kažejo, da se je, gledano v splošnem, stanje na področju neposrednega varstva delavcev pri delu bistveno izboljšalo. Vzrok za tako zmanjšanje verjetno ne gre iskati zgolj v naključju, saj so k temu nesporno prispevali vsi dejavniki, ki delujejo na področju varstva pri delu v sodelovanju s strokovnimi službami v delovni organizaciji.

Skromna naložbena sredstva z vse bolj zastarelo opremo in v nekaterih primerih tudi neustreznimi delovnimi prostori praviloma ne dopuščajo vidnejšega izboljšanja varstva pri delu. Zato je uspeh na področju varstva pri delu

in zmanjšanje števila poškodb tem pomembnejši, saj je dosežen v sedanjih, težjih razmerah gospodarjenja.

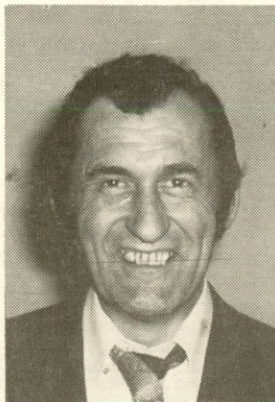
Prizadevanja za zmanjševanje poškodb pri delu in izboljšanje stanja varstva pri delu ter doseženi rezultati naj bodo spodbuda tako za službo varstva pri delu kot tudi za vse odgovorne delavce in tudi delavce, ki neposredno opravljajo dela v proizvodnji.

Zagotovo pa bo potrebno posvetiti večjo skrb izboljšanju discipline, ki bi lahko bistveno vplivala na izboljšanje varstva pri delu. Izkušnje kažejo, da se da z ustrezno sistematično varstveno vzgojo zaposlenih bistveno vplivati na izboljšanje discipline in ustrezno vrednotenje varstva pri delu.

Samo tako lahko poleg drugih ukrepov upamo, da se bo stanje na področju varstva pri delu še bolj izboljšalo in število poškodb zmanjšalo na minimum.

V. Sladič

IN MEMORIAM

ŠTEFAN BRULC

Po kratki in težki bolezni je v petek 16. decembra v zgodnjih jutranjih urah umrl naš nekdanji dolgoletni sodelavec Stefan BRULC. V Zmaju je bil zaposlen 28 let od 1.8.1951 do 2.4.1979, ko je sporazumno prešel v SOZD Iskra, kjer je opravljal do upokojitve lani dolžnost pomočnika trgovinske dejavnosti. V Zmaju smo ga poznali pretežno kot vodjo komercialne, zgodovinsko gledano pa je najbolj znan kot prvi upravnik obrata Zmaj v Šentvidu pri Stični v letu 1956, za kar mu je kolektiv po 30 letih izročil spominsko priznanje v predlanskem maju.

Od pokojnika smo se poslovili v torek 20. decembra ob 14. uri na ljubljanskih Žalah, v imenu sodelavcev in upokojenec pa mu je Marijan Mayer namenil spominski nagovor, v katerem je omenil njegovo vlogo pri sooblikovanju Zmajeve zgodovine in v kateri bo njegovo ime izpisano na častnem mestu.

Posnetek s srečanja upokojencev ob vhodu v tovarno specialnih baterij v Šentvid u pri Stični v petek 9. decembra letos.

Srečanja upokojencev v petek 9. decembra 1988 v TOZD Specialne baterije so se udeležili:

BRUS Marija
 BALANTIČ Vera
 FIAC Fani
 GROJZDEK Peter
 GRUM Marija
 GYEREK Ljubica
 GAMZE Anica
 HAJDAROVIČ Anka
 JAKOPIČ Emica
 JOVANOVIČ Nada
 JELNIKAR Anton
 JOVANOVIČ Marija
 JOVANOVIČ Milivoj
 KASTELIC Anica
 KOROSEC Stefka
 KRANJC Marija
 KUTNAR Alojzija
 KRASEVEC Jožefa
 KRAŠEVEC Miro
 LIPUŠČEK Valerija
 LIPUŠČEK Dragica
 LENDERO Franc
 MILOVIČ Stanka
 MIHELIC Angelca
 MALI Marija
 MIKLAVEC Stanka
 OBLAK Rezka
 OVEN Jožefa
 OROŽIM Tone
 POŽENEL Stefan
 PODLOGAR Marija
 PAJK Ana
 PRIMC Joža
 PETELIN Urška
 PERSIČ Bogomir
 PANTIČ Andja
 PROSEN Alojzija
 RIVO Anka
 ROM Meda
 RUDOLF Franc
 REGVAR Marija
 RISTEVSKI Zagorka
 SOTLER Angelca
 STARIN Marija
 SUHADOLNIK Ivanka
 STRAUS Ivo
 SUBELJ Ludvik
 TURJAČANIN Marija
 TOMŠIČ Rezka
 UČAKAR Marija
 VAVPOTIČ Rudi
 VERBIČ Amalija
 RUS Amalija
 ZORC Genovefa
 ZEROVNIK Marija
 ŽAGAR Nada

Srečanje upokojencev v šentviškem Zmaju

Sončen dan nas je tokrat zvalil na Dolenjsko v petek 9. decembra, kamor se večina rada poda med gostoljubne organizatorje vsaki dve leti. Tokrat je bilo že 21. srečanje po vrsti, ki se je marsikomu vtisnilo v nepozaben spomin.

Po dobrodošlici ob samem vhodu je bil ogled proizvodnje, v obratu družbene prehrane pa pozdravni nagovori in nastop ženskega pevskega zbora ZMAJ, ki je pod vodstvom Alberta Zupanca zapel nekaj narodnih pesmi. Že

ob kosilu je harmonikar raztegnil svoj meh in ga vlekel občasno tja do pol pete ure, ko smo razpoloženi krenili na svoje domove z vrečko s koledarjem in baterijami. Pred tem smo si zaželeli novo leto ter, da se v prihodnjem na 22. srečanju dobimo v ljubljanskem Zmaju.

Da je bilo veselo in prijetno, pa dovolj zgovorno pričajo slike z letošnjega srečanja Zmajevih upokojencev.

Udeležencev letošnjega srečanja je bilo 56 od 148 Zmajevih upokojencev.

Gyerek Ljubica, Gamze Anica, Tomšič Rezka, Suhadolnik Ivanka in Mali Marija ob obujanju spominov (levo) in moška družba treh "starih" Zmajevcev: Poženel Stefan, Lendero Franc in Jovanovič Milivoj.

Ob dobri kapljici, kavici in zvokih harmonike po kosilu in potici velja izreči priznanje šentviškim organizatorjem letošnjega srečanja.

Tik pred zaključkom redakcije smo v Zmaju prejeli od Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja pravnomočni sklep o invalidski upokojitvi Sirnik Alojza z 20. decembrom letos.

Zapis o našem dolgoletnem sodelavcu bomo objavili v prihodnjem glasilu.

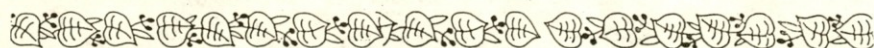
Vodja obrata družbene prehrane Anica Kastelic in kuharska pomočnica Emilija Paté v Tozd Specialne baterije za svoje kuharske sposobnosti in ustrežljivosti do gostov in abonentov nista deležni pohvale samo zaradi vljudnosti, pač pa zato, ker jo resnično zaslužita. Njun cilj in prizadevanje je v tem, da uslužnost kuhinje razdajata z največjo možno mero pozornosti in prizadevanjem, da so gostje zadovoljni. In tudi so. To pa je najlepše moralno plačilo za njun trud - tudi ob zadnjem srečanju upokojencev Zmaja.

rojstni dan

praznujejo
v januarju

Božidar VELIKONJA
Zdenko KRANJAC
Angelca PODGORELEC
Marica TADIČ
Marija MIKIČ
Alojzija VERBIČ
Gordana DJOKIČ
Alojz MIKELJ
Stane SAVIČ
Božica ŠTRKIČ
Milorad MARJANOVIČ
Boštjan MOSTAR
Husein SIJAMHODŽIČ
Milan JAKOMIN
Mara ŠOBOT
Boris LIČOF
Anton ŠUŠTAR
Karmen OBERČ
Vida PUCELJ
Stanislav PROSEN
Pavla PRAH
Senada MAHMUTOVIČ
Zlatko PLANINC
Ajša GERZIČ
Marinka FORTUNA
Karla GROBOLJŠEK
Dušan HOČEVAR
Marija LOHKAR
Vida KASTELIC
Zdravko JEŽ
Antonija KREK
Stevo DIMIČ
Anica ČEBULAR
Anto ŠAJINOVIČ
Marija ZADEL
Zvone CIRKVENČIČ
Rajko PANJTAR
Vlasta LENARDIČ
Julka BERDAJS
Đulsa BAJRAMOVIČ
Zoran MAJSTOROVIČ
Franc BIVIC

Upokojil se je Grojzdek Peter

S 1. decembrom letošnjega leta se je po 31 letih zaposlitve v Zmaju upokojil Peter Grojzdek, najstarejši Zmajev šofer.

V lanskem junijskem glasilu smo ga sicer predstavili kot jubilaranta dela, tokrat pa ob njegovi odhodnici ponovimo nekaj za zgodovino pomembnih značilnosti.

Peter Grojzdek se je v Zmaju zaposlil 27. aprila leta 1957 kot ključavničar - varilec. Že takrat se je rad sukal okrog avtomobilov, zato ni čudno, da je bil med prvimi, ki so občudovali Zmajev avto, ko je neki dan leta 1959 prvič zapeljal na tovarniško dvorišče. To je bil Opel Blitz, sploh prvi Zmajev avto in še danes tesno povezan s spomini takratnega šoferja-amaterja Petra Grojzdeka.

S 1. januarjem leta 1963 je bil razporejen na delovno mesto nabavljajč-šofer v komerciali in v tem letu kot vodja avtoparka že bil zadolžen za tri Zmajeve avtomobile. Poleg Opel Blitzja smo imeli še dva DKW-jevca.

Prav v tem času pa so bili že v veljavi novi predpisi, ki so zahtevali poklicne šoferje v podjetjih. Ustrezno šolo in izpit je leta 1963 opravil tudi Peter Grojzdek, ki je - in to upravičeno poudarjamo, bil v Zmaju prvi poklicni šofer in to celo prvega Zmajevega avtomobila nasploh.

Petru želimo še veliko zdravja in še dalje srečno vožnjo...!

prišli - odšli

V mesecu NOVEMBRU so bili sprejeti v delovno razmerje:

OBERČ Karmen, administrator v TOZD Baterije s 1.11.1988

SETNIKAR Karin, knjigovodja - pripravnik za določen čas v skupnih službah z dnem 14.11.1988

FEVC Darja, kemijski analitik - pripravnik v TOZD Specialne baterije za določen čas z dnem 14.11.1988

Delovno razmerje je prekinil:

GROJZDEK Peter, voznik - nabavljaj v skupnih službah z dnem 30.11.1988 (upokojitev).

Število zaposlenih

TOZD Baterije Ljubljana	
moških	75
žensk	127
Skupaj	202

TOZD Specialne baterije	
moških	42
žensk	90
Skupaj	132

Delovna skupnost	
moških	50
žensk	47
Skupaj	97

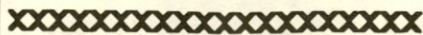
Dne 30. novembra 1988 je bilo v delovni organizaciji ZMAJ skupaj 431 zaposlenih, od tega 167 moških in 264 žensk.

zadnji rok

Zadnji rok za oddajo člankov uredniku za januarsko glasilo

Redakcijo glasila smo zaključili 22. decembra

Ve se in govori se, le da se ne piše...

O čem se govori. O kavi vendar, jutranji, dopoldanski in še vmesni. Vsaka podražitev sproži val nezadovoljstva, pade produktivnost, morala, jeza se kuha in začno se izvajati pritiski na urednika glasila, naj vendar že nekaj napiše o načinu zadnje podražitve in o različni ceni kave, ki da je v Šentvidu 400.-, v naši ljubljanski menzi pa kar 700.- d inarjev, in kako se negodovanje v vrsti za kavo čakajočih (plačnikov) stopnjuje ob gledanju, koliko reprezentančnih kav mimo njih odhaja in pri tem "šefi" področij sploh ne vedo, koliko zunanjih gostov se tare v Zmaju že v zgodnjih jutranjih urah in popoldan. Uredništvo se od tega primera distancira in sporoča, da o njem ne bo ničesar pisalo, pri čemer tudi dobrohoten namig z oddihom upošteva. -Ur.

197 otrok naših sodelavcev starih do vključno sedmega leta starosti je bilo obdarjenih s prihodom dedka Mraza v nedeljo 25. decembra.

prodam

Zaradi pomanjkanja delovnega prostora samo za 120 starih milijonov

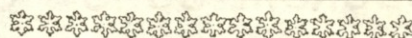
PRODAM popolnoma novo namizno "hoby" tračno žago za les in plastiko Lina APACE.

Naslov v uredništvu.

Od 7. oktobra letos dalje so pred glavnim vhodom v tovarno ZMAJ stalno izobešene tri zastave v novem designu, kakršen se bo kmalu pojavil tudi na baterijah.

Vsekakor gre temu primeru pohvala. Se pa spomnimo obljub izpred desetih in več let, ko nam je takratno vodstvo še v času gradnje govorilo o veliki svetlobni reklami oziroma napisu ZMAJ na vrhu strehe, ki naj bi bil viden celo s Celovške ceste.

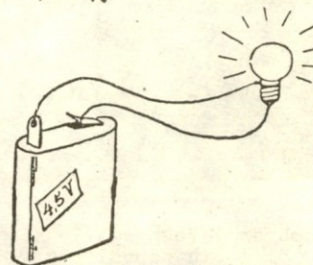

naslovna stran

Sodelavca Marguč Milan in Šalja Nasuf ob zdravici za novo leto

1989

"GLAS ZMAJA" izdaja mesečno v nakladi 550 izvodov delovna organizacija ISKRA - Industrija baterij ZMAJ . sol.o. Ljubljana, Stegne številka 23. Glasilo ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik: Mayer Marijan. Tiska tiskarna LJUBLJANA. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73.